Naziv studija	**Preddiplomski studij arheologije**			
Naziv kolegija	**OPĆA SLAVENSKA ARHEOLOGIJA**			
Status kolegija	**Izborni**			
Godina	**3.**	**Semestar**	**ljetni**	
ECTS bodovi	**5**			
Nastavnik	**Doc. dr. sc. Tomislav Fabijanić**			
e-mail	**tfabijan@unizd.hr**			
vrijeme konzultacija	**četvrtak, 10.00-12.00**			
Suradnik / asistent	**dr. sc. Jure Šućur**			
e-mail	**jsucur@gmail.com**			
vrijeme konzultacija	**četvrtak, 16.00-17.00**			
Mjesto izvođenja nastave	**Učionica br. 101 (Odjel za arheologiju)**			
Oblici izvođenja nastave	**predavanja i seminari**			
Nastavno opterećenje P+S+V	**1+1+0**			
Način provjere znanja i polaganja ispita	**usmeni ispit**			
Početak nastave		**Završetak nastave**		
Kolokviji	**1. termin**	**2. termin**	**3. termin**	**4. termin**
	/	/	/	/
Ispitni rokovi	**1. termin**	**2. termin**	**3. termin**	**4. termin**
Ishodi učenja	Nakon položenog ispita kolegija studenti će moći: - opisati povijesne okolnosti koje su dovele do naseljavanja Slavena u jugoistočnu Europu - poznavati kontroverze vezane uz ranosrednjovjekovnu slavensku arheologiju - prepoznati ranoslavensku keramiku - opisati ranoslavenske nastambe - okvirno poznavati probleme slavenske etnogeneze - nabrojati i ukratko opisati ranoslavenska nalazišta na području JI Europe - poznavati osnovne odlike ranosrednjovjekovne materijalne kulture u srednjoj Europi (npr. velikomoravske, bjelobrdske, karantansko-ketlaške kulture)			
Preduvjeti za upis	Nema preduvjeta.			
Sadržaj kolegija	Predmet se bavi upoznavanjem temeljnih arheoloških svjedočanstava u svezi s genezom, tj. oblikovanjem slavenskog identiteta, povijesnim vrelima o ranim Slavenima, ekspanzijom i asimilacijom Slavena, konsolidacijom i društvenim promjenama, dnevnim životom (nastambe, naselja, gradišta, materijalna kultura), društvenim ustrojem, ratovanjem, proizvodnjom i razmjenom, ritusom pokopavanja, poganskom ideologijom, oblikovanjem država zapadnih, istočnih i južnih Slavena. Predmet obrade su arheološka istraživanja posebice na području Bosne i Hercegovine i Hrvatske, odnosno općenito na srednje, jugoistočne i istočne Europe. Posebna pozornost dana je upoznavanju glavnih slavenskih središta u Velikoj Moravskoj, Transdanubiji, međuriječju Drave, Dunava i Save, odnosno na području ranosrednjovjekovne kneževine Hrvata.			
Obvezna literatura	BARFORD, P. M., T*he Early Slavs Culture and Society in Early medieval Eastern Europe*, London 2001. BEKIĆ, LUKA, Ranosrednjovjekovno naselje Varaždin-Brezje, *Zbornik o Luji Marunu*, Šibenik-Zadar-Zagreb 2009. BELAJ JURAJ, BELAJ VITOMIR, *Sveti trokuti – topografija hrvatske mitologije*, Zagreb 2014.			

	CURTA, FLORIN, 2001, *The Making of the Slavs. History and Archaeology of the Lower Danube Region c. 500-700*, Cambridge. ČAUSIDIS NIKOS, Poganska religija Slavena u svjetlu ranosrednjovjekovnih materijalnih nalaza s područja Balkana, *Histria Antiqua* 13, 2005, Pula, 437-456. DZINO, DANIJEL, *Becoming Slav – Becoming Croat*, Brill 2010. FABIJANIĆ TOMISLAV, *Problem doseljenja Slavena/Hrvata na istočni Jadran i šire zaobalje u svjetlu arheoloških nalaza*, disertacija, Zadar 2008. FUČIĆ, BRANKO, Hrvatski glagoljski i ćirilski natpisi, *Hrvatska i Europa I*, Zagreb, 1997, str. 259-282. GUŠTIN, MITJA, Rani srednji vijek od alpskih obronaka do Panonije, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, vol. 24, Zagreb, 2007. KOROŠEC, PAOLA, *Zgodnjesrednjeveška arheološka slika karantanskih Slovanov I-II*, Ljubljana 1979. MARGETIĆ, LUJO, *Etnogeneza Hrvata i Slavena*, Split 2007. NIEDERLE LUBOR; *Slovanske starine*, Novi Sad 1954. PLETERSKI ANDREJ, *Etnogeneza Slovanov*, Ljubljana 1990. SEDOV, VALENTIN V.., *Sloveni u dalekoj prošlosti*, Novi Sad 2014. SEKELJ IVANČAN TATJANA, *Podravina u ranom srednjem vijeku*, Zagreb 2011. ŠALKOVSKÝ PETER, *Hauser in der Fruhmittelalterlichen Slawichen Welt*, Nitra, 2001. T. SEKELJ IVANČAN, T. TKALČEC, Slavensko paljevinsko groblje na položaju Duga ulica 99, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 23, Zagreb 2006. TOMIČIĆ ŽELJKO, Arheološka slika ranoga srednjeg vijeka na prostoru međurječja Drave, Dunava i Save, u: *Hrvati i Karolinzi, vol. I – Rasprave i vrela* (ur.: A. Milošević), Split 2000, 142-161. *ZGODNJI SLOVANI/DIE FRUEHEN SLAWEN*, Guštin, Mitja (ur.), Narodni muzej Slovenije, Ljubljana 2002.
Dopunska literatura	BEKIĆ, LUKA, *Zaštitna arheologija u okolici Varaždina*, Zagreb 2006. CIGLENEČKI SLAVKO*, Tinje nad Loko pri Žusmu. Poznoantična in zgodnjesrednjeveška naselbina*, Ljubljana 2000. CURTA, FLORIN, Female Dress and „Slavic“ Bow Fibulae in Greece, *Hesperia*, 74, Athens, 101-146. CURTA FLORIN, Etnicitet u ranosrednjovjekovnoj arheologiji: primjer ranoslavenskih nalaza u jadranskoj regiji, *Starohrvatska prosvjeta,* 37, Split 2010. ČREMOŠNIK IRMA, Tipovi slavenskih nastambi nađenih u sjeveroistočnoj Bosni, *Arheološki vestnik*, 36, Ljubljana 1980, 132-158. FUSEK, GABRIEL, 1994, *Slovensko ve včasnoslovanskom období*. Nitra. GOJDA, MARTIN, *The Ancient Slavs, settlement and society*, Edinburgh 1992. GOLDSTEIN, IVO, *Hrvatski rani srednji vijek*, Zagreb 1995. KATIČIĆ RADOVAN, *Litterarum studia*, Zagreb, 2007. KOROŠEC JOSIP, *Uvod u materialno kulturo Slovanov zgodnjega srednjega veka*, Ljubljana 1952. MARGETIĆ LUJO, Konstantin Porfirogenet i vrijeme dolaska Hrvata, *Zbornik Historijskog zavoda JAZU*, 8, Zagreb 1977. SUIĆ MATE, Ocjena radnje L. Margetića „*Konstantin Porfirogenet i vrijeme dolaska Hrvata*“, *Zbornik Historijskog zavoda JAZU*, 8, Zagreb 1977. *Srednji vek/Mittelalter*, Guštin, Mitja (ur.), Ljubljana 2008. ŠALKOVSKY, PETER, Problematika pravokutnih i elipsoidnih zemunica kod Slavena, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 24, Zagreb 2007.
Internetski izvori	/

Način praćenja kvalitete	Institucionalno provođenje studentske evaluacije organizirano od strane Ureda za kvalitetu Sveučilišta u Zadru.
Uvjeti za dobivanje potpisa	Pohađanje nastave sukladno Pravilniku o studiranju Sveučilišta u Zadru; izrađen, prezentiran i pozitivno ocijenjen seminarski rad.
Način bodovanja kolokvija/seminara/vježbi/ispita	/
Način formiranja konačne ocjene	Konačna ocjena sastoji se od slijedećih dijelova (u postotcima): - usmeni ispit: 70 % - seminarski rad: 20 & - pohađanje nastave: 10 %
Napomena	/

Nastavne teme-predavanja			
Red. br.	**Datum***	**Naslov**	**Literatura**
1.		Uvod	/
2.		Projekcija filma *Tisti z vzhoda*.	
3.		Razvoj slavenske arheologije.	- Gojda Martin, The Ancient Slavs, Settlement and Society, Edinburgh Universty Press, The Rhind Lectures 1989.-90.
4.		Najstariji povijesni izvori za ranu povijest Slavena.	- Margetić Lujo, Etnogeneza Slavena, Etnogeneza Hrvata i Slavena, Split 2007.
5.		Problematika slavenske etnogeneze.	- Pleterski Andrej, *Etnogeneza Slovanov*, Ljubljana 1990. - Curta, Florin, *The Making of the Slavs. History and Archaeology of the Lower Danube Region c. 500-700*, Cambridge 2001.
6.		Problematika ranoslavenskih ukopa.	- Niederle Lubor, *Slovenske starine*, Novi Sad 1954. - Korošec Josip, *Uvod v materialno kulturo Slovanov zgodnjega srednjega veka*, Ljubljana, 1952., - T. Sekelj Ivančan, T. Tkalčec, Slavensko paljevinsko groblje na položaju Duga ulica 99, *Pril. Inst. Arheol. Zagrebu*, 23/2006.
7.		Problematika ranoslavenskih naselja.	- Niederle Lubor, Slovenske starine, Novi Sad, 1954. - Gojda Martin, The ancient Slavs, The Rhind Lectures 1989.-90. - Korošec Josip, *Uvod v materialno kulturo Slovanov zgodnjega srednjega veka*, Ljubljana, 1952. - Bekić, Luka, Ranosrednjovjekovno naselje Varaždin-Brezje, *Zbornik o Luji Marunu*, Šibenik-Zadar-Zagreb 2009. - Šalkovsky Peter, Problematika pravokutnih i elipsoidnih zemunica kod Slavena, *Pril. Inst. za arheol. u Zagrebu*, 24, Zagreb 2007. - Šalkovský Peter, *Hauser in der Fruhmittelalterlichen Slawichen Welt,* Nitra, 2001.,
8.		Ranoslavenski nalazi s područja Slovenije.	- Guštin Mitja, Rani srednji vijek od alpskih obronaka do Panonije, *Pril. Inst. za arheol. u Zagrebu*, vol. 24, Zagreb, 2007. - *Zgodnji Slovani/Die Fruehen Slawen*, Guštin, Mitja (ur.), Narodni muzej Slovenije, Ljubljana 2002.
9.		Ranoslavenski nalazi s područja SZ Hrvatske.	- Bekić Luka, *Zaštitna arheologija u okolici Varaždina*, Zagreb 2006. - Sekelj Ivančan Tatjana, *Podravina u ranom srednjem vijeku*, Zagreb 2011. - Tomičić Željko, Arheološka slika ranoga srednjeg vijeka na prostoru međurječja Drave, Dunava i Save, u: *Hrvati i Karolinzi, vol. I – Rasprave i vrela* (ur.: A. Milošević), Split 2000, 142-161.
10.		Ranoslavenski nalazi s	- Čremošnik Irma,Istraživanja u Mušicu i Žabljaku i prvi nalaz

		područja Bosne i Hercegovine.	najstarijih slavenskih naselja kod nas, *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu*, 25, Sarajevo 1980. - Čremošnik Irma, Tipovi slavenskih nastambi nađenih u sjeveroistočnoj Bosni, *Arheološki vestnik*, 31, Ljubljana, 1980.
11.		Velikomoravska materijalna kultura.	- Fusek Gabriel, *Slovensko ve včasnoslovanskom období*. Nitra 1994.
12.		Karantansko-ketlaška materijalna kultura.	- Korošec Paola, *Zgodnjesrednjeveška arheološka slika* karantanskih *Slovanov* I-II, Ljubljana 1979.
13.		Slavenska mitologija.	- Vasiljev S., *Slovenska mitologija*, 1928. - Čausidis Nikos, *Mitske sliki na Južnite Sloveni*, Misla, Skopje, 1994. - Katičić Radovan, *Naša stara vjera - Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*, Zagreb 2017.
14.		Glagoljica i ćirilica.	- Fučić Branko, Hrvatski glagoljski i ćirilski natpisi, *Hrvatska i Europa* I, Zagreb, 1997, str. 259-282. - Katičić Radovan, *Litterarum studia*, Zagreb, 2007.
15.		Rasprava o kolegiju; priprema za ispit	/

* Sukladno rasporedu sati i terminu izvođenja terenske nastave.

Seminari			
Red. br.	**Datum***	**Naslov**	**Literatura**
1.		Uvod	/
2.		Odnos Avara i Slavena	- Katičić Radovan, *Litterarum studia*, Zagreb, 2007.
3.		Lokalitet Jakopovec – Blizna i Varaždin - Brezje	- Bekić Luka, Vranković Ante, Blizna – višeslojn arheološko nalazište kraj Jakopovca – Varaždin, *Obavijesti HAD-a,* 2/2003. - Bekić, Luka, Ranosrednjovjekovno naselje Varaždin-Brezje, *Zbornik o Luji Marunu*, Šibenik-Zadar-Zagreb 2009.
4.		Lokalitet Šemovec – Šarnjak	- Bekić Luka, Nalazi 8. i 9. stoljeća sa Šarnjaka kod Šemovca, *VAMZ*, 49, Zagreb 2016.
5.		Lokalitet Torčec – Prečno Pole I	- Sekelj Ivančan Tatjana, *Podravina u ranom srednjem vijeku*, Zagreb 2011.
6.		Lokalitet Belišće – Zagajci	- Filipec Krešimir, Lokalitet: Belišće-Zagajci II, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 5 (2008). - Filipec Krešimir, Rani Slaveni u Belišću / U: Frajtag, Zdenka (ur.). *Zbornik 3 Grad Belišće - Muzej*. Belišće : Gradsko poglavarstvo Grada Belišća, 2009, 27-30
7.		Lokaliteti Krvavići – Boškina, te Sršići – Cickini, Omišalj – Fortičina i Mohorov – Uvala Blatna na Krku	- Zaštitna arheologija na magistralnom plinovodu Pula - Karlovac / Bekić, Luka (ur.). Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2007. str. 76-103 ...
8.		Slavenski nalazi s lokaliteta Lobor	- Filipec, Krešimir, Slavenski paljevinski grob iz Lobora / *Archaeologia Adriatica* , 3 (2009); 347-357.
9.		Lokalitet Mušići – Kršće	- Čremošnik Irma,Istraživanja u Mušicu i Žabljaku i prvi nalaz najstarijih slavenskih naselja kod nas, *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu*, 25, Sarajevo 1980. - Čremošnik Irma, Tipovi slavenskih nastambi nađenih u sjeveroistočnoj Bosni, *Arheološki vestnik*, 31, Ljubljana, 1980.
10.		Lokalitet Žabljak – Crkvina	- Čremošnik Irma,Istraživanja u Mušicu i Žabljaku i prvi nalaz najstarijih slavenskih naselja kod nas, *Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu*, 25, Sarajevo 1980. - Čremošnik Irma, Tipovi slavenskih nastambi nađenih u sjeveroistočnoj Bosni, *Arheološki vestnik*, 31, Ljubljana, 1980.
11.		Lokalitet Batkovići – Jazbine	- Čremošnik Irma, *Ranoslavensko naselje Jazbine u Batkoviću kod Bijeljine*, Godišnjak ANUBiH–CBI, XV/13, 1977, 227–304.
12.		Lokalitet Tinje nad Loko pri	- Ciglenečki Slavko*, Tinje nad Loko pri Žusmu. Poznoantična in*

		Žusmu	*zgodnjesrednjeveška naselbina*, Ljubljana 2000.
13.		Slavenska mitologija – tragovi u prostoru	- Belaj Juraj, Belaj Vitomir*, Sveti trokuti – topografija hrvatske mitologije*, Zagreb 2014.
14.		Najstariji glagoljski epigrafički spomenici	- Fučić Branko, Hrvatski glagoljski i ćirilski natpisi, *Hrvatska i Europa* I, Zagreb, 1997, str. 259-282.

* Sukladno rasporedu sati i terminu izvođenja terenske nastave.

Nastavnik:
Doc. dr. sc. Tomislav Fabijanić